

Ulkoilun ja virkistyskäytön tuottamaa hyvinvointia lisäävät tavoitteet hallituskaudelle 2019 – 2023

1. Laaditaan ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön edistämisen strategia.

Valtiolla ei ole yhteistä näkemystä luonnon virkistyskäytön pitkän aikavälin kehittämistarpeista ja -suunnasta. Tämä tekee edistämisestä ja hankkeistamisesta satunnaista ja hajanaista. Strategia tulee laatia ministeriöiden ja virkistyskäytön toimijoiden yhteistyönä.

2. Luonnon virkistyskäytön ja sen edistämisen koordinaatiovastuuministeriö on osoitettava selkeästi valtion hallinnossa ja sille on varattava tarvittavat resurssit tehtävän hoitamiseksi.

Valtion hallinnossa ulkoilu ja luonnon virkistyskäyttö jakautuvat monen ministeriön hallinnonalalle. Rakennettuja liikuntapaikkoja kehitetään pääsääntöisesti OKM:n liikuntapaikkarakentamisen kautta, ympäristöministeriö kehittää kansallispuistoja, MMM retkeilyalueita ja STM tukee terveyttä edistävää liikuntaa. Valtaosa virkistyskäyttömahdollisuuksista luodaan kuitenkin kunnissa. Esitämme, että luonnon virkistyskäytön koordinaatio osoitetaan strategiatyön tuloksena joko OKM:lle tai YM:lle.

3. Luonnon virkistyskäytön perustan muodostavat jokamiehenoikeudet turvataan lainsäädännössä.

Jokamiehenoikeudet muodostavat luonnon virkistyskäytön tasa-arvoisen perustan: ne antavat jokaiselle mahdollisuuden liikkua ja oleskella luonnossa. Jokamiehenoikeudet koostuvat useiden eri lakien antamista oikeuksista ja velvollisuuksista toimia luonnossa toisen maalla. Ilman jokamiehenoikeutta voisi ulkoilla vain yleiseen käyttöön varatuilla alueilla. Metsämaan kiinteistövero on uhka jokamiehenoikeuksien säilymiselle.

4. Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa turvataan asukkaille tärkeät lähimetsät, virkistysalueet ja vapaat rannat.

Virkistyskäytölle tärkeiden ympäristöjen kehittämisen ja turvaamisen esteenä on niiden asema poliittisessa, erityisesti maankäyttöä koskevassa päätöksenteossa: virkistyskäyttö nähdään usein vähemmän merkitykselliseksi yhteiskunnalliseksi toiminnaksi ja se jää siksi muiden intressien jalkoihin. Maankäyttö- ja rakennuslakiin täytyy sisällyttää viheralueiden riittävyys, laatuun ja saavutettavuuteen liittyvät tavoitteet ja kriteerit. Viherrakenteen arvokkaimmat osat ja ominaispiirteet pitää sisällyttää oikeusvaikutteiseen kaavoitukseen kaikilla kaavatasoilla. Lähimetsät ja niiden saavutettavuus tulee turvata kaikille.

5. Laaditaan pitkän aikavälin suunnitelma Metsähallituksen luontopalveluiden retkeilyrakenteiden korjausvelan kuromiseksi kiinni.

Ulkoilulla ja luonnon virkistyskäytöllä on valtava vaikutus kansanterveyteen ja merkittävä vaikutus matkailuun. Niiden asema lainsäädännössä, maankäytössä, rahoituksessa ja valtion hallinnossa on jäänyt kuitenkin heikoksi ja muiden intressien varjoon.

Luonnossa oleminen ja siellä liikkuminen edistää fyysistä kuntoa ja mielenterveyttä. Iso osa suomalaisesta aikuisväestöstä ei käytä rakennettuja liikuntapaikkoja.

Suomalaiset ulkoilevat keskimäärin 2-3 kertaa viikossa. Osallistumiskynnys on matala, eikä liikkumista koeta liikunnaksi. Ihmisten omatoiminen liikunta ja liikkuminen on suosittumpaa kuin organisoitu liikunta. Kaikkiaan ulkoilukäyntejä tulee suomalaisille vuodessa yli 600 miljoonaa.

Ulkoilulla on suuri kansanterveystaloudellinen merkitys. UKK-instituutin tuoreessa raportissa todetaan vähäisen fyysisen aktiivisuuden aiheuttavan yhteiskunnassamme vuositasolla 3,2-7,5 miljardin euron kustannukset, jotka syntyvät mm. terveydenhuollon suorista kustannuksista, menetettyinä työpanoksina sekä syrjäytymiseen liittyvistä kustannuksista.

Teettämämme kyselyn perusteella kaikista liikuntapaikoista suomalaiset haluavat eniten kehitettävän lähiulkoilureittejä ja -polkuja. Ne ovat ilmaisia ja kaikkien saavutettavissa. Liikkuakseen tarvitse kuulua seuraan. Liikuntapoliittisessa selonteossa tehtiin kansalaisten verkkokuuleminen ja sen perusteella luontoa, kevyenliikenteenväyliä ja ulkoilureitistöjä pidettiin tärkeimpinä liikuntapaikkoina.

Merkitystä on myös luontomatkailulla. Kansallispuistossa ja retkeilyalueilla käyneiden matkailijoiden kokonaistulo- ja työllisyysvaikutukset vuonna 2017 olivat yhteensä 217,4 milj. euroa ja 2 166 henkilötyövuotta. Lähiluonto, eli viher- ja siniympäristö puistoiineen, lähimetsineen ja rantoineen on keskeinen ulkoilu- ja liikkumisympäristö etenkin lapsille, ikääntyneille ja kaikille ”riittämättömästi liikkuville”.

Kauempana olevat luontoalueet, kuten retkeilyalueet, kansallispuistot ja virkistysalueyhdistysten omistamat alueet tarjoavat erilaisia virkistyskäyttöympäristöjä. Myös vapailla, kaikkien käytössä olevilla rannoilla on suuri merkitys. Luontoalueiden verkostomainen rakenne ja erilaisten alueiden tarjoumat ovat virkistyskäytölle ja eri ulkoilulajeille keskeisiä.

Edellä esitettyjen tavoitteiden suhtautuminen muihin mahdollisiin hallitusohjelmatavoitteisiin:

Ehdotetut ulkoilun ja virkistyskäytön neljä kokonaisuutta edistävät ja tukevat omalta osaltaan urheilu- ja liikuntayhteisön (Olympiakomitean koordinoiman) Liikkuva Suomi -hanketta, jonka tavoitteena on saada liikunnan ja liikkumisen edistämisen tavoitteet koordinoituksi yhden sateenvarjon alla. Tavoitteena on saada mitattua toimintojen todellista vaikuttavuutta esimerkiksi terveyden edistämisen suoriin kustannuksiin, syrjäytymisen ehkäisyyn ja yhdenvertaisuuteen yhteiskunnassamme.

Kansallisessa Metsästrategiassa on tavoitteena, että metsien virkistyskäyttö ja terveysvaikutukset kasvavat ja metsät ovat kaikkien saavutettavissa. Nämä kokonaisuudet vastaavat tavoitteeseen.

Nykyisen hallitusohjelman tavoitteena oli Ulkoilulain uudistaminen, jota ei ole saatu tehtyä. Ulkoilustrategia auttaa mahdollisen uuden ulkoilulain valmistelussa.

Eki Karlsson, toiminnanjohtaja, 044 328 3286

Anne Rautiainen, yhteiskuntasuhteiden asiantuntija, 050 545 6539

SUOMEN LATU

Radiokatu 20 | 00240 Helsinki

puh. 09 8567 7440

www.suomenlatu.fi